

หลักการมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่ม ชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

Good Governance Baed on The Cultural
Identity Of The Hmong Ethnic Group, Tak
Province.

ช่อพฤกษ์ ผิวกู¹

Chorpruek phioku

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก และ 3) เพื่อศึกษาหลักการมาภิบาลบนฐาน อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยจากเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นผู้นำได้มีการนำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์มาร้อยเรียงเพื่อรักษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม 2) อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ คือการรักษาแบบแผน การบูรณาการ การบรรลุเป้าหมาย การปรับตัวได้อย่างเป็นระบบ และ 3) อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับหลักการมาภิบาลในลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกมีการปรับตัวให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมและหลักสำนึกรับผิดชอบให้เกิดการยอมรับ

¹ โปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, อัตลักษณ์, วิถีวัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

Abstract

This objective of this research were 1) to study the cultural identity of the Hmong ethnic group, Tak Province 2) to study the relationship social system and 4 basic functions based on the cultural identity of the Hmong ethnic group, Tak Province and 3) to study the good governance based on the cultural identity of the Hmong ethnic group, Tak Province. The purpose of this qualitative research, the method used was documentary research and content analysis. The research revealed that 1) cultural identity of the Hmong ethnic group by leaders have brought together historical narratives to preserve cultural identity for the coexistence 2) cultural identity is related to Social system and its four basic functions is Latency, Integration, Goal Attainment, Adaptation Systematically and 3) cultural identity is related to good governance in the structure of the relationship between the leader and the members. There is an adaptation to a new cultural way that emphasizes participatory principles and a sense of responsibility for acceptance.

Keywords: Good Governance / Identity and Culture / Hmong Ethnic Groups

บทนำ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้จากการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม สามารถนำพาให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุล การพัฒนาต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอก (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562, หน้า 29) และการสร้างองค์ความรู้ทุนทางชุมชนและท้องถิ่น องค์ความรู้ใหม่ที่มีความหลากหลายข้ามพื้นที่/วัฒนธรรม/ภาษาถิ่นเกิดเป็นนวัตกรรมที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน ที่ต้องเข้าใจแก่นแท้ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างความหมายใหม่แก่มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมและยอมรับของเจ้าของวัฒนธรรม การใช้ทุนทางวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและการนำความรู้จากสหสาขาวิชามาประยุกต์กับงานวิจัยเชิงสังคมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรอบด้าน (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562, หน้า 72) และให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมุ่งให้เกิดเป็นหลักการปฏิบัติและหลักการใช้ในการดำเนินงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ โดยมุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและให้ความสนใจถึงเรื่องของเงื่อนไขและสภาวะแวดล้อมเป็นหลักบนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม (พิชณุ บุญนิยม, 2559, หน้า 132)

สังคมวัฒนธรรมหรือชีวิตวัฒนธรรม คือ พลังสร้างสรรค์ที่แท้จริงของสังคม หรือที่เรียกว่า ชีวิตของกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมในเชิงชีวิตถือได้ว่าเป็นวิถีคิด (Ways of Thinking) ของผู้คนในสังคมและวิถีคิดจึงหมายถึงองค์รวมของหลักการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งผู้คนในสังคมได้สร้างสรรค์และสะสมขึ้นในความหมายที่แสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็น

มนุษย์และการปรับตัวเข้ากับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและธรรมชาติภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนพลังที่รองรับศิลปะและวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์ที่มีความหลากหลายและซับซ้อนแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มีพลังเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ โดยการผลิตใหม่ of ชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขและบริบทของสภาวะแวดล้อม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2563, หน้า102-103)

มอง “สังคมวัฒนธรรม” หรือ “ชีวิตวัฒนธรรม” ในมิติทางมานุษยวิทยา สังคมและวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของมนุษย์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการดำรงอยู่ของตนเองในด้านวิถีวัฒนธรรมต้องอาศัยมุมมองในมิติด้านคติชนวิทยาจะช่วยสะท้อนสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้อย่างชัดเจนในรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขและบริบทของสภาวะแวดล้อม จะเป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของมนุษย์หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ อัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคมที่มีติดตัวมาตั้งแต่ถือกำเนิดที่บ่งบอกว่าตนเองเป็นใครและต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่น ๆ ด้วยและเป็นการหล่อหลอมที่มีความยาวนานของความรู้สึกร่วมกันในสายเลือด (Shared Descent) ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของภาษา ตำนาน และหรือนิทานในบริบททางประวัติศาสตร์ร่วมที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ประสบมาด้วยกันและตลอดรวมถึงจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ (Historical Consciousness) เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ดังนั้น อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อที่กำหนดพฤติกรรม การกระทำของมนุษย์ เป็นปัจจัยหล่อหลอมให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเป็นพลวัต ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551, หน้า60) และ ศิราพร ฅกลาง, 2552, หน้า 34,181)

ความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองซึ่งมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เป็นต้นว่า ความผูกพันระบบเครือญาติ ศาสนา ภาษา และพฤติกรรมทางสังคมเป็นลักษณะร่วม

เฉพาะของคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งยังคงเป็นภาพนิ่งและมีความเป็นพลวัตของกลุ่มคน และวัฒนธรรมถึงแม้จะมีเส้นแบ่งความเป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมแต่คนก็สามารถข้ามไปมาระหว่างวัฒนธรรมได้และการที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ จะบอกว่าตนเองเป็นใครนั้นต้องขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่น ๆ ด้วย มีการแสดงออกถึงความรู้สึกร่วมกันในนิทรรศการผ่านเรื่องเล่า อันได้แก่ ตำนานและหรือนิทานพื้นบ้านที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสำคัญร่วมกันที่แสดงออกถึงจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ (Historical Consciousness) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดวิถีวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ โดยจะเลือกเอาบางสถานการณ์หรือบางเรื่องราวที่มีนัยสำคัญต่อตนเองมาเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ให้เบี่ยงไปตามคาดหวัง ซึ่งเป็นปัจจัยหล่อหลอมให้เกิด การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน (จุฑาพรรณ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551 หน้า 60 และ ศิราพร ณ ถลาง, 2552, หน้า 34,181)

การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและสิทธิที่ให้ทุกส่วนของสังคมสามารถกำหนดวิถีชีวิตในความเป็นมนุษย์ของตนเองได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงทางเลือกให้มากขึ้นและเปิดโอกาสให้ชุมชนต่าง ๆ เป็นอิสระจากการครอบงำ ลดการพึ่งพาและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางเดินของวิถีชีวิตตนเองภายใต้การอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าการสร้างสรรค์ต้นทุนทางวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ ที่ชุมชนได้ทำตามแบบวัฒนธรรมของตนเองเป็นการปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงใหม่เพื่อตอบโต้หรือต่อสู้กับอัตลักษณ์ที่ไม่พึงปรารถนาทั้งที่ชุมชนภายนอกหรือชุมชนอื่นกำหนดให้ นิยามให้ ยัดเยียดให้ รวมทั้งการขยายเครือข่ายจิตสำนึกร่วมอย่างใหม่ด้วย เพื่อจะได้ไม่ถูกผลักดันหรือถูกแย่งจิตสำนึกจนต้องสูญเสียอัตลักษณ์ที่ไม่พึงสูญเสียหรือถูกเบียดพื้นที่จนกลายเป็นเขา" มากกว่า "เป็นเรา" ดังนั้น การผลิตใหม่ทางวัฒนธรรมถือว่าเป็นมิติที่สำคัญต่อการพัฒนาอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน (ประเวศ วะสี, 2547 หน้า 30) และยุกติ มุกดาวิจิตร, 2548 หน้า 55) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ์, 2550, หน้า 212) กล่าวว่า วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มักเป็นเครื่องแสดงถึงอัต

ลักษณะผ่านค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาและระบบสัญลักษณ์มีการคัดสรรและเลือกหยิบยกเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ มาตีความในลักษณะที่มีนัยสำคัญต่อชีวิตทางสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันและตระหนักถึงความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนมากยิ่งขึ้น จึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม คือ ฐานรากที่กำหนดค่านิยมวิถีปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์และทำหน้าที่ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล มีการผลิตซ้ำ มีการปรับเปลี่ยน และหรือสร้างขึ้นใหม่ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติ (ขัดแย้ง) สอดคล้องกับการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน กล่าวคือ การคืนอำนาจให้ชุมชนในพื้นที่ตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในของตนเองเพราะคนในชุมชนรู้และเข้าใจปัญหาที่แท้จริงมากกว่าบุคคลภายนอก (นักพัฒนา) ดังนั้น การพัฒนาต้องถูกกำหนดและวางแผนงานเพื่อจะได้แก้ปัญหาของตนเองได้ตรงประเด็น (พิเชษฐวงศ์เกียรติขจร, 2552 หน้า 2) ดังนั้นอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนกลไกการบริหารการพัฒนาในลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน โดยผู้วิจัยมุ่งอธิบายตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ (ความเชื่อแบบดั้งเดิม) นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในระดับพื้นที่ให้สอดคล้องกับความ เป็นพหุวัฒนธรรม อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางเลือกในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดตากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสาร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสาร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก และ 3) เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาล บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสารโดยมีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

1. ในประเด็นอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการจัดเก็บข้อมูลจากเอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยใช้นักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับ “อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” จำนวน 1 คน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง และผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในฐานะผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็น “กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” จำนวน 1 คน ได้แก่ นางเนติกานต์ แซ่ม้า ปรานัญชุมชน จังหวัดตาก (ในรูปแบบของการคืนข้อมูล)

3. สรุปรูปอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อธิบายความสัมพันธ์อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก กับ “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 1) การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) 2) การบูรณาการ (Integration) 3) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) 4) การปรับตัว (Adaptation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2552 หน้า 165-167) โดยพิจารณาข้อมูลด้านเนื้อหา กล่าวคือ หาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หาคำอธิบาย และการสร้างข้อสรุป

2. การตรวจสอบข้อมูล ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านหลักสังคมวิทยา จำนวน 3 คน ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ดังนี้

- 2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง
- 2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน
- 2.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์คมสันต์ นาควังไทร

3. สรุปผลการอธิบายความสัมพันธ์ของ “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 3 อธิบายหลักธรรมาภิบาล บนฐานฐานวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก โดยรายละเอียด ดังนี้

1. นำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 คือ ผลสรุปอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ นำมาอธิบายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลของผู้นำ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักการมีส่วนร่วม และ 2) หลักสำนึกรับผิดชอบ

2. ใช้เทคนิคการอธิบาย (วิเคราะห์) ข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ได้แก่ การตีความ การจำแนกชนิดหมวดหมู่ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ลักษณะของข้อมูล การหาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ในประเด็นหลักธรรมาภิบาล หาคำอธิบาย และสร้างข้อสรุป

3. นำผลการอธิบายหลักกรรมมาภิบาล บนฐานฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน และผู้ช่วยศาสตราจารย์คมสันต์ นาควังไทรเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและโครงสร้างในการวิเคราะห์ข้อมูลตามโครงสร้างในแต่ละประเด็น

4. สรุป หลักกรรมมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

5. การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

5.1 พื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก

5.2 บทความทางวิชาการระดับพื้นที่และระดับประเทศ

ผลการวิจัย

หลักกรรมมาภิบาลบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้แสดงผลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสาร พบว่า

1. สรุปอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมม้ง พบว่า เป็นองค์ประกอบการคิดสรรทางประวัติศาสตร์ มีการจัดความสัมพันธ์บนพื้นฐานระบบอาวุโส มีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพชน มีการรักษาและสืบทอดอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของ “ภาษา” และมีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งปรากฏออกมาในรูปของ การแต่งกาย ทั้งหมดเกิดจากตัวผู้นำในแต่ละรุ่นได้ร่วมกันสานมรดกทางวัฒนธรรม และทอดอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงถึงระบบผลิตระบบความสัมพันธ์ และระบบคุณค่าอย่างเป็นองค์รวม ดังนี้ 1) ระบบผลิต จะมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ และสัตว์เลี้ยง มีการเฉลิมฉลองผลผลิตที่เกิดขึ้นในรอบปี เช่น ประเพณีกินช้างใหม่ ประเพณีกินข้าวโพดใหม่ และเชื่อมโยงถึงอำนาจเหนือธรรมชาติ เพื่อดลบันดาลให้พืชพรรณธัญญาหารตลอดจนสัตว์เลี้ยงมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ 2) ระบบความสัมพันธ์ เริ่มต้นตั้งแต่ การจัดความสัมพันธ์โดยใช้

ระบบอาวุโส ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีการทำผี (การเจ็บป่วย/ท่วงไย) และประเพณีปีใหม่ มีประกอบพิธีตามความเชื่อแบบดั้งเดิม เชื่อมโยงจิตวิญญาณให้เกิดความผูกพันของกลุ่มเครือญาติขนาดใหญ่ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันในการดูแลทุกข์สุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน 3) ระบบคุณค่า ซึ่งให้เห็นถึงการให้ความหมาย การแสดงออกทางพฤติกรรมสังคม ผ่านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม จะส่งผลต่อการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของคนในสายสกุลแซ่ให้เป็นหนึ่งเดียว เช่น ประเพณี “ตุ๋ ซู่” เป็นการสร้างสำนึกร่วมในสายตระกูลเดียวกัน ทุกคนต้องช่วยเหลือฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ไปด้วยกัน นอกจากนี้ในด้านการแสดงถึงพลังกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (ทุกสายสกุลแซ่) เพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ความปลอดภัยจากภัยต่างๆ เป็นความสัมพันธ์ของคนกับคน และคนกับความเชื่อ ทั้งหมดคือกระบวนการสร้าง “อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม” ที่จะทำให้สมาชิกทุกคนอยู่อย่างมีความสุข มีพื้นที่เย็น และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกับสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

ความสัมพันธ์ทางสังคมบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมม้ง พบว่า ผู้นำให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่เกิดจากสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ นำมากำหนดพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน ในประเด็นนี้ผู้วิจัย เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “หน้าที่” และเมื่อพิจารณาการทำหน้าที่จะสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ของสมาชิก ซึ่งเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงถึงระบบสังคม ได้แก่ 1) ระบบผลิต คือ รูปแบบที่ผู้นำได้นำพาสมาชิกเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกินข้าวใหม่ พิธีงานศพ พิธี “ตุ๋-ซู่” และการจัดงานปีใหม่ ฯลฯ ที่ผู้นำให้ความสำคัญกับกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิก 2) ระบบความสัมพันธ์ ที่เกิดจากการจัดประเพณีปีใหม่ คือ กระบวนการรวมสมาชิกที่มีสายสกุลแซ่เดียวกัน และต่างสายสกุลแซ่ ได้เข้ามามีร่วมในการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้นำได้กำหนดขึ้น คือกระบวนการสานสายใยความสัมพันธ์ของความเป็นกลุ่ม

เครือข่ายขนาดใหญ่ ให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความห่วงหา และ 3) ระบบคุณค่า คือ กระบวนการส่งมอบมรดกอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ให้กับคนรุ่นอนาคต ผ่านการประกอบพิธีกรรมที่ผู้นำได้กำหนดให้สมาชิกทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม กล่าวคือ 1) การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) ผู้นำได้จัดประเพณีปีใหม่มั่งขึ้นมา เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมในผีบรรพชน 2) บูรณาการ (Integration) ผู้นำให้ความสำคัญกับเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่บรรพชนได้สร้างขึ้น เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีความทับซ้อนกับอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรม ผ่านระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ นำไปสู่การกระบวนการมีส่วนร่วม และสำนึกรับผิดชอบในตัวผู้นำ 3) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) สะท้อนถึงทิศทางของกระบวนการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน ที่ผู้นำได้นำระบบคุณค่า เข้ามาสร้างจิตวิญญาณและสำนึกร่วมของสมาชิกให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นกลุ่มเครือข่าย ส่งผลต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวให้กับสมาชิกของตนเอง 4) การปรับตัว (Adaptation) การจัดระบบของความสัมพันธ์ ที่มีอยู่ในชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัต และหากมีสิ่งต่าง ๆ ที่แปลกปลอมและไม่ตรงกับความต้องการชุมชนจะสร้างกลไกทางสังคมขึ้นมาเพื่อดำเนินการจัดระเบียบทางสังคมใน ผู้นำได้ปรับวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิม ให้สอดคล้องกับวิถีสังคมที่อยู่รอบข้าง เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาล บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

วิธีการดำเนินชีวิตตามความเชื่อแบบดั้งเดิมที่บรรพชนเป็นผู้กำหนดมีการส่งมอบมรดกวิถีวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งด้วยวิธีการทำให้เห็นและแสดงให้ดูผ่านกระบวนการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อตามวงรอบปีของปี

ปฏิทินมีการปรับตัวให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ คือ กระบวนการให้ความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมทางสังคมส่งผลต่อการจัดระเบียบของสายสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกในรูปแบบของ “การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน”

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นวัฒนธรรมมาภิบาลที่บรรพชนได้ถอดบทเรียนสำหรับการจัดการตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งประกอบไปด้วย วิธีคิด วิธีการ และวิธีทำ กล่าวคือ วิธีคิด คือกระบวนการรับรู้ในปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะต้องเริ่มต้นและถูกกำหนดมาจากชุมชน วิธีการ คือ ขั้นตอนในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกันจะต้องใช้วิธีการที่เกิดจากวิถีวัฒนธรรมของตนเอง และวิธีทำเป็นขั้นตอนของการวางแผนงานเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้นำได้ใช้อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของตนเองเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและสิ่งสำคัญคือทำให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ อันนำไปสู่เป็นหลักการปฏิบัติสำหรับการดำเนินวิถีชีวิตอย่างเป็นปกติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1. การตัดสินใจอยู่ที่ “ผู้นำ” เพื่อจัดความสัมพันธ์บนพื้นฐานของอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม ที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด มีการปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมธรรมาภิบาลในรูปแบบของการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนให้แก่สมาชิกของตนเอง เป็นการปรับตัวให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วม และหลักสำนึกรับผิดชอบไปปฏิบัติกับสมาชิกของตนเองให้เกิดการยอมรับ ดังนี้

1.1 หลักการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า ผู้นำมีการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม มีการเปิดกว้างรับความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เสียโอกาสทางสังคมยอมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากวิถีดั้งเดิม ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของการประกอบพิธี “การรับลูกสาวกลับมาอยู่กับพ่อแม่” (รับขวัญ) กรณีฝ่ายชาย (สามี) ได้เสียชีวิตลง และกรณีการแต่งกายของเจ้าสาวเมื่อแต่งงานแล้วไม่ต้องใส่ชุด “เค้าวแล้ว” (ใส่เมื่อเสียชีวิต) โดยตระหนักถึงความเหมาะสม และให้ความสำคัญ (คุ้มครองสิทธิสตรี) ควบคู่กับกฎหมายบ้านเมือง และยังคงคำนึงถึง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากสมาชิก เป็นการเสริมสร้างความรักและความสามัคคี เป็นพลังที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ส่งผลต่อวิถีปฏิบัติของสมาชิก ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของทุนทางสังคม (ความไว้วางใจ) ส่งผลต่อหลักสำนึกรับผิดชอบ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary) แบบค่อยเป็นค่อยไปทำให้สมาชิกปรับตัวตาม โดยไม่รู้สึกราวามีเกิดการเปลี่ยนแปลง มีการต่อต้านน้อย

1.2 หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) พบว่า ผู้นำมีการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ ด้านการศึกษา (เด็กทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ด้านการรักษาพยาบาล (มีการตั้งสถานอนามัยขึ้นในชุมชน) ประกอบกับการคมนาคมที่สะดวกขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมจากภายนอกมากขึ้น เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการปรับทัศนคติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการยอมรับและรับรู้ถึงเงื่อนไขในเรื่องของกาลเวลาที่เปลี่ยนไป และสิ่งสำคัญ คือ เพื่อให้สมาชิกทุกคนยึดถือในอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม

และนอกจากนั้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ผู้นำจะให้ความสำคัญกับกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วม ที่วางอยู่บนพื้นฐาน “การเป็นเจ้าของ” ในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกเกิดความรัก ความภาคภูมิใจต่ออัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม เกิดการยอมรับและการให้ความเคารพต่อผู้นำในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม มีการตระหนักถึง “สิทธิ หน้าที่ของตนเอง” ด้วยการแสดงตนเข้ามามีส่วนร่วมใน “ฐานะผู้รับบริการ” ดังนี้

1.2.1 สิทธิ หน้าที่ของตนเอง พบว่า สมาชิกทุกคนมีความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสายสกุลแซ่ของตนเอง และสมาชิกต่างสายสกุลแซ่ เคารพในอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมที่บรรพชนเป็นผู้กำหนดขึ้น และการได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม กล่าวคือ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำ สมาชิกทุกคนพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการยอมรับ พร้อมทั้งนำไปปฏิบัติในวิถีวัฒนธรรม ที่บรรพชนได้กำหนดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดรวมถึงการแสดงตนในฐานะผู้รับบริการ

1.2.2 ฐานะผู้รับบริการ พบว่า สมาชิกมีการตอบสนองความ

ต้องการของผู้นำ ในการเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่เกิดจากความเชื่อแบบดั้งเดิม ที่ทำให้สมาชิกทุกคนเข้ายอมรับ อันเป็นผลมาจากการปรับรื้อกฎจารีตที่เกิดจากกฎระเบียบต่างๆ (Deregulation) ที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกรุ่นใหม่ โดยยึดสมาชิกเป็นศูนย์กลางให้เป็นที่ไปเพื่อความถูกต้อง สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัต

สรุปหลักธรรมมาภิบาลจะถูกกำหนดไว้ที่ตัวผู้นำ และในตัวผู้นำจะสร้างความศรัทธาต่อผีบรรพชน (ความเชื่อแบบดั้งเดิม) คือ กระบวนการธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม โดยเริ่มต้นที่ “ประเพณีการเกิด” และจุดสิ้นสุดที่ “ประเพณีตาย” ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของระบบผลิต ระบบความสัมพันธ์ และระบบคุณค่า อันเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการบริหารจัดการแนววัฒนธรรมชุมชน ผ่าน วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม มีการจัดความสัมพันธ์ ความเชื่อ ประเพณี และการแต่งกายตลอดรวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ เป็นมรดกที่บรรพชนได้สร้างสมนำมาใช้ได้โดยปกติสำหรับตนเอง ครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ การเข้าร่วมในกิจกรรมที่ผู้นำเป็นผู้กำหนด

อภิปรายผล

1. อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จะวางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบดั้งเดิมในผีบรรพชน มีการจัดความสัมพันธ์โดยระบบอาวุโสของแต่ละสายสกุลแซ่ มีประเพณีอันดีงามที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ อย่างเป็นองค์รวม สอดคล้องกับ(ศิริพร ณ กลาง, 2557, หน้า 364) กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม มองว่าวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐานทางด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ ในสังคมประเพณีพิธีกรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ถึง 2 ด้าน คือ ทั้งด้านสังคมและทางด้านจิตใจ ที่สามารถนำมาถักทอสายสัมพันธ์ของสายสกุลแซ่ ส่งผลต่อความรัก ความผูกพัน ความเป็นที่ป็นน้อง และความเป็นเพื่อนบ้าน ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์ มีขอบเขตครอบคลุมต่อพฤติกรรมกาปฏิบัติ

คนที่ทำให้สมาชิกทุกคนต้องอยู่ในกรอบแห่งจารีตหรือกฎศีลธรรมและจารีตหรือกฎศีลธรรม คือ กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของการจัดระเบียบสังคมบนพื้นฐานของ “ความเชื่อ” (beliefs) ร่วมในผีบรรพชนที่จะคอยปกป้องดูแลชีวิตของลูกหลาน สอดคล้องกับ (อัมพร สุคันธวิช, พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2559, หน้า 34) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ระบบความคิดที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมกัน (Shared Ideas) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความเชื่อ คือ ชุดความหมายที่ได้รับการจัดระเบียบมาแล้วเกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งที่ปรากฏรอบตัวมนุษย์ สำหรับรูปแบบความเชื่อที่สมาชิกในกลุ่มยึดถือมากที่สุดที่สะท้อนความเป็นกลุ่ม คือ บรรทัดฐานและค่านิยม เมื่อมนุษย์เชื่อนั้นจะกลายเป็น ความเป็นจริง สำหรับเขา โดยไม่ต้องคำถามหรือสงสัยใด ๆ เกี่ยวกับความเชื่อดังกล่าว และสอดคล้องกับ (จารุโส สุตศิริ, 2558, หน้า 14) กล่าวเพิ่มเติมว่า องค์กรชุมชนจะดำเนินการในสิ่งที่สอดคล้องกับความยั่งยืนในมิติต่างๆ ซึ่งได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ตลอดจนรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและในประเด็นพิธีรับลูกสาวกลับมาอยู่กับพ่อแม่ ที่ผู้หญิงมั่งรุ่นปัจจุบันต้องการลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism Theory) (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2561, หน้า 200) ที่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ทำให้สตรีเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองกล่าวคือให้มีสถานภาพเหมือนผู้ชาย โดยเฉพาะการไม่แสดงความอ่อนแอ ทั้งยังให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย เพื่อทำให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรม และยังคงสอดคล้องกับ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2550, หน้า 79-81) กล่าวว่าสนับสนุนในทฤษฎีสตรีนิยมสายเสรีนิยม ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายใน 2 ลักษณะ คือ 1) ปัจจัยที่แสดงอย่างเปิดเผย หรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลง (Manifest or Intended) ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) เพื่อนำไปสู่การวางแผนการกระทำในระดับของปัจเจกบุคคลในสังคม เช่น ผู้นำ (ผู้อาวุโส ผู้นำสายสกุลแซ่ และผู้นำด้านด้านจิตวิญญาณ) และ 2) ปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจ ได้แก่ ผู้นำพยายามลดความ

ตั้งเครือข่ายที่อาจจะเกิดขึ้นภายในกลุ่มสมาชิก และเพื่อจัดความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างผู้นำกับสมาชิกของกลุ่มให้มีความสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2. ความสัมพันธ์ระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก ผู้นำได้นำอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม มากำหนดพฤติกรรมกรรมการอยู่ร่วมกัน และสอดคล้องกับระบบสังคมและการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ พร้อมกับการส่งทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับสมาชิกรุ่นอนาคตได้อย่างลงตัว และปรากฏออกมาในรูปของเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับ ศิราพร ณ ถลาง, (2559 หน้า 366, 377-378) ได้กล่าวถึงเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ จะเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจที่ทำให้ “มนุษย์” ต้องมีพฤติกรรมการปรับตัว และส่งผลกระทบต่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม เป็นกระบวนการสร้างขวัญ สร้างกำลังใจ และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีดำเนินชีวิต และอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ คือ กระบวนการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มของตนได้มีที่ยืน สอดคล้องกับจุฑาพรรณ (จามจรี) ผดุงชีวิต (2551, หน้า 60) ที่ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมสามารถนำมาอธิบายว่า “เราคือใคร บรรพบุรุษของเราเป็นใคร” และมีการอธิบายถึงสถานการณ์ และสถานภาพของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่สูงต่ำ ไม่เท่ากันเพราะเหตุใด รวมไปถึงบทบาทในฐานะที่เป็น “บทบัญญัติ” สำหรับพฤติกรรมในการใช้ชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน มนุษย์จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ผ่านการรับรู้ จึงมีรูปแบบการรับรู้ และวิถีวัฒนธรรมเป็นตัวทำให้เกิดความหมาย โดยส่งผ่านทางประสบการณ์ของมนุษย์ ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์

ในส่วนของเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ ที่บรรพชนได้สร้างขึ้นจะเกี่ยวข้องกับอำนาจ และหรือชนชั้นปกครอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้เป็นหนึ่ง และผู้นำ (Leader) ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย ผ่านกระบวนการถ่ายทอดและหรืออบรมให้สมาชิกของตนรับบทบาท และความคาดหวังทางสังคมส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ(อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2561, หน้า 163) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำ คือ ภาวะ

ผู้นำ (Leadership) ซึ่งเป็นความพยายามของผู้นำที่จะจูงใจสมาชิก พร้อมกำหนดพฤติกรรม ทัศนคติ และความเชื่อ รวมทั้งค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในกรอบของวิถีดำเนินชีวิต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่บรรพชนได้กำหนดไว้

3. ธรรมเนียมปฏิบัติบนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พบว่า ผู้นำจัดความสัมพันธ์กับการพัฒนาแนวทางวัฒนธรรมชุมชนเชื่อมประสานกันกับอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปของทุนทางสังคม มีการสรุปบทเรียนวิธีการดำเนินชีวิตตามวงรอบปีปฏิทินวัฒนธรรม ความเชื่อแบบดั้งเดิม และผู้นำได้อำนาจที่บรรพชนได้มอบไว้ มากำหนดบทบาท เพื่อทำหน้าที่รักษาและสืบทอดมรดกวิถีวัฒนธรรม

และวิถีวัฒนธรรม คือ “รากแก้วของการอยู่ร่วมกัน” เป็นระบบคุณค่าทางจิตใจต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นกระบวนการอันประณีต เกิดอิสรภาพ เป็นกลไกของการเชื่อมประสานให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว สอดคล้องกับ (สุขเกษม ขุนทอง, 2557, หน้า 55) กล่าวคือ การพัฒนาด้านคนด้านจิตใจหรือนามธรรมเป็นกระบวนการหล่อหลอม กล่อมเกลาคคนให้มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ ความสุจริต ความศรัทธา และความเชื่อมั่น อันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำคัญของหลักธรรมาภิบาลที่นำไปสู่ภาวะสมดุลในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง และสอดคล้องกับ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2552, หน้า 168) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์สามารถถักทอจิตวิญญาณความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ทำให้กลุ่มมีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น รู้สึกได้ถึงความเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเครือญาติ เป็นพลังแห่งเครือข่ายทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง คือ กระบวนการรวมคน (ปีใหม่ม้ง) เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวของคำว่า “อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม” โดยใช้ความเชื่อมาเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรม พร้อมกับอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เป็นระบบคุณค่าที่ให้ความหมายของการจัดการตนเองและในประเด็นนี้สอดคล้องกับโกวิท พวงงาม, (2553 หน้า 293) กล่าวคือ ในมุมมองของความสามารถด้านการจัดการองค์ความรู้ที่บรรพชนได้สั่งสมประสบการณ์และภูมิปัญญาของตนเอง เพื่อการแก้ปัญหาของตนเองตาม

แนวทางวิถีวัฒนธรรม อันส่งผลให้เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจ เป็น “พลังที่สร้างสรรค์” เพื่อการอยู่ร่วมกัน เคารพซึ่งกันและกัน

การให้ความสำคัญเชิงอำนาจที่ยึดถือมาจากบรรพชน ผ่านผู้นำ (ระบบอาวุโส) ตามความคิดของนักคิดแนวหลังสมัยใหม่ เช่น มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) (เทียมจิตร พวงสมจิตร, 2553) กล่าวไว้ว่า การกระทำที่ผ่านภาษา ผ่านกระบวนการประกอบพิธีกรรมตามวงรอบปีปฏิทิน มีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เพื่อการคงอยู่ในชุดความรู้แบบดั้งเดิมเป็นอุดมการณ์ที่ทำให้เป็นความจริง และเมื่อความจริงถูกสร้างขึ้น ทำให้ไปเบียดบัง ครอบงำ ความจริงชุดอื่น ๆ และ(อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2563, หน้า 104) ได้กล่าวเพิ่มเติมในประเด็นระบบอุดมการณ์อำนาจ หมายถึง ศักดิ์ศรีและสิทธิของความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่จะสามารถสร้างความมั่นใจ และอำนาจให้แก่คนในชุมชนหรือสังคมท้องถิ่น เป็นพลังในการเรียนรู้ สร้างสรรค์ และยังแสดงถึงศักยภาพในการผลิตใหม่ เพื่อรักษาความเป็นอิสระของตนเองเมื่อต้องเผชิญหน้ากับการครอบงำจากภายนอก

การอยู่ร่วมกันของสมาชิกจะปรากฏออกมาในรูปของความเชื่อแบบดั้งเดิม มีการจัดความสัมพันธ์โดยผู้นำ ผ่านเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ มากำหนดเป็นวิถีวัฒนธรรม และที่เห็นเด่นชัด คือ ประเพณีงานศพ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีตู-ซู และประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นระบบคุณค่า ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน สอดคล้องกับ(อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2563, หน้า 103-104) กล่าวว่า จิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ ที่ให้ความสำคัญแก่ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของสังคม บนพื้นฐานของการเคารพ การให้เกียรติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองในสังคม ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของศาสนา และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น การนับถือผี ซึ่งมีศีลและหรือข้อห้ามมิให้เกิดการละเมิดต่อเพื่อนมนุษย์และส่วนรวม และผีจะทำหน้าที่เป็นกฎเกณฑ์หรือกฎจารีตปฏิบัติสำหรับการอยู่ร่วมกัน

“ผู้นำ” เข้ามาทำหน้าที่การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกทุกกลุ่ม ทุกสายสกุลแซ่ให้เกิดความสมานฉันท์ ด้วยการคงอยู่ไว้ซึ่งอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม (เริ่มตั้งแต่ประเพณีการเกิดจนถึงประเพณีการตาย) คือ

การบริหารจัดการตามแนวทาง “ธรรมภิบาล” ในประเด็นหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ (พิชญ บัญนิยม, 2559, หน้า 144) กล่าวว่า ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ อันส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนรวมถึงเป็นกระบวนการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งส่งผลต่อ “หลักสำนึกรับผิดชอบ” คือ การแสดงบทบาทและทำหน้าที่ รักษาไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ ตลอดจนรวมถึงการให้สมาชิกได้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง ด้วยการแสดงตนเข้าร่วมในฐานะผู้รับบริการ เพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่างๆ ที่ถูกกำหนดโดยปฏิทินวัฒนธรรม สอดคล้องกับ (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558, หน้า 28-31) กล่าวว่า ผู้บริหารทำหน้าที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความตระหนักถึงความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ต่อประชาชนและองค์กรมากขึ้น และช่วยส่งเสริมให้บุคลากรยึดกฎหมาย และกฎศีลธรรมหรือตลอดรวมถึงกฎจารีต เป็นหลักปฏิบัติ พร้อมทั้งเข้ามาแสดงบทบาทในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของผู้รับบริการ มีความตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของพลเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเขตพื้นที่ชายแดน จังหวัดตากที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ในการให้ความสำคัญในเรื่องของความแตกต่างในบริบททางวัฒนธรรมและกำหนดกลยุทธ์ที่อาศัยความเข้มแข็งของอัตลักษณ์ วัฒนธรรมและประเพณี มาเป็นกลไกเชื่อมประสานกับการพัฒนาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดและประเทศต่อไป
2. ข้อเสนอต่ออำเภอแม่สอดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดยุทธศาสตร์ระดับอำเภอและท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันในเรื่องของการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุโส สุตศิรี. (2558). รูปแบบการพัฒนาองค์กรชุมชนแบบยั่งยืน. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 8 (2)
- จุฬาพรธ (จามจรี) ผดุงชีวิต. (2551). วัฒนธรรมการสื่อสารและอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2547). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2552). แนวคิดยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- พิเชณ บุญนิยม. (2559). คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักรัฐประศาสนศาสตร์. กำแพงเพชร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ยุคติ มุกดาวิจิตร. (2548). อ่าน “วัฒนธรรมชุมชน” วาทศิลป์และการเมืองของชาติพันธุ์นิพนธ์แนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : ฟ้าเดียวกัน.
- รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ์. (2550). การประยุกต์ใช้มิติทางวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนา.วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิราพร ณ ถกลาง. (2552). ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทาน พื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแนวการศึกษา วิเคราะห์ และวางแผน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

- สุขเกษม ชุนทอง. (2557). รูปแบบการพัฒนาชุมชนบนฐานนิเวศวัฒนธรรม
**ชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) อำเภอพบพระ
จังหวัดตาก.** กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2552). **ทฤษฎีสังคมวิทยา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ
และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
(2562). **นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม พ.ศ.2563-2565.** สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2564, จาก
[https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/stg-policy/
930-2563-2570](https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/stg-policy/930-2563-2570).
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2563). **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม การ
ทะลุกรอบและกักตักของความคิดแบบคู่ตรงกันข้าม.** (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2561). **การจัดการชุมชน.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร สุคันธวิช, พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (บรรณาธิการ). (2559). **มนุษย์กับ
วัฒนธรรม.** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.